

De frivillige som element i kommunernes strategi for vækst og velfærd

Bjarne Ibsen
Professor og forskningsleder
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund
Syddansk Universitet

Store politiske
forventninger til det
frivillige arbejde

XXX STUE

Det frivillige Danmark har store ressourcer. Dem skal vi bruge mere målrettet og offensivt.

xxx vil afsætte 100 mio. kr. i 20xx fra satspuljen til en styrket inddragelse af frivillige organisationer. Hvis erfaringerne med ordningen viser sig at være gode, vil xxxx løbende øge bevillingen i de følgende år.

xxxxxxxx

YYY STUE

Regeringen anerkender nødvendigheden af de frivilliges inddragelse og medvirken på det sociale område (...) Gennem frivilligt arbejde skabes stærke fællesskaber på tværs af generationer og social baggrund (...) Socialt arbejde baseret på frivillighed er en afgørende styrke ved det danske velfærdssamfund

xxxxxxxx.

BLÅ STUE

Det frivillige Danmark har store ressourcer. Dem skal vi bruge mere målrettet og offensivt.

Regeringen vil afsætte 100 mio. kr. i 2011 fra satspuljen til en styrket inddragelse af frivillige organisationer. Hvis erfaringerne med ordningen viser sig at være gode, vil regeringen løbende øge bevillingen i de følgende år.

REGERINGSGRUNDLAGET 2010

RØD STUE

Regeringen anerkender nødvendigheden af de frivilliges inddragelse og medvirken på det sociale område (...) Gennem frivilligt arbejde skabes stærke fællesskaber på tværs af generationer og social baggrund (...) Socialt arbejde baseret på frivillighed er en afgørende styrke ved det danske velfærdssamfund

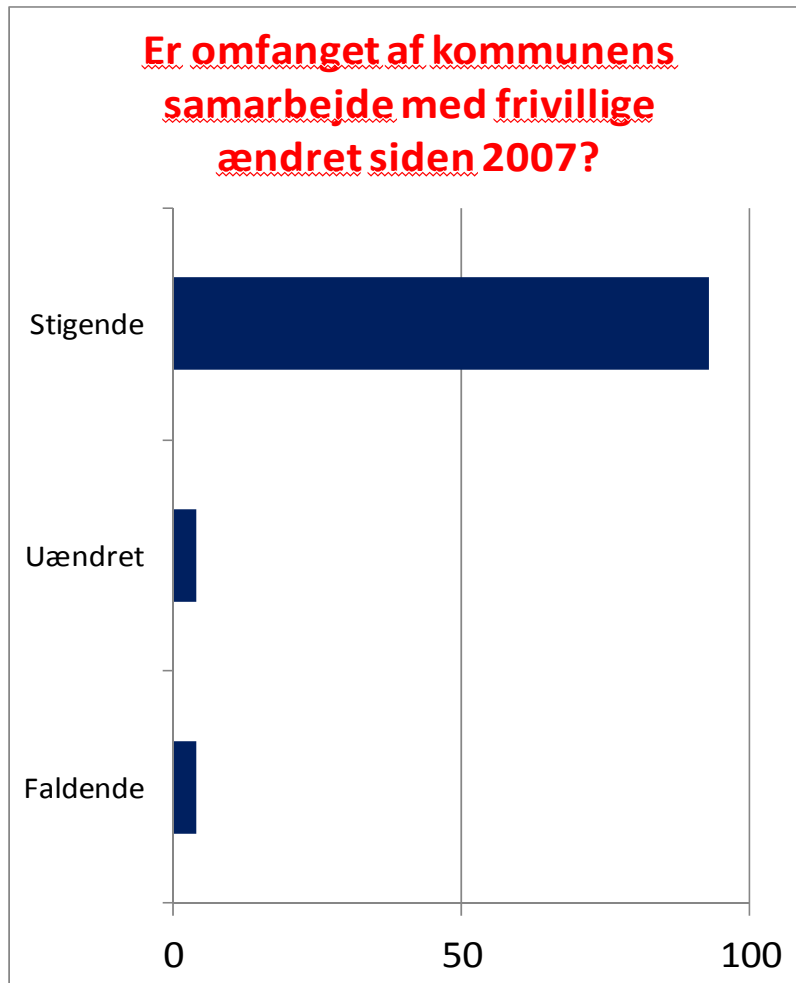
REGERINGSGRUNDLAGET 2011

Store kommunale forventninger til

... at foreninger og frivillige kan bidrage til at løse de mange kommunale opgaver

- Partnerskaber mellem foreninger og kommunale institutioner.
- Frivilliges involvering i kommunale opgaver.
- Eller overtagelse af kommunale opgaver.

Kommunaldirektørers forventninger til det frivillige arbejde

Momentum: Undersøgelse blandt kommunaldirektører. 2012.

Eksempler på områder hvor det offentlige søger samarbejde

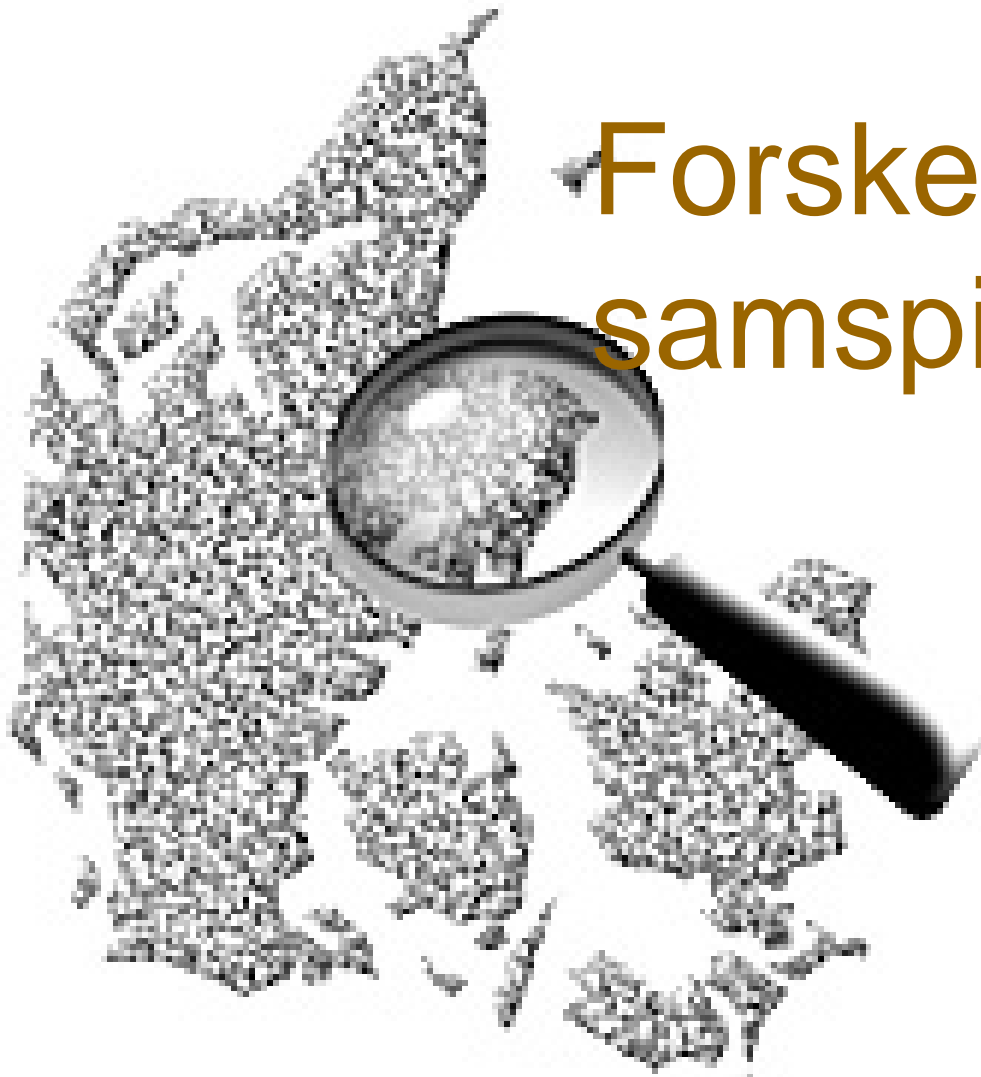
- Hospice
- Plejecentre
- Kommunal sundhedsfremme (fx Frivillige motionsvenner og Frivillige madguider)
- Naturpleje
- Jobskabelse
- Fysisk aktivitet i skolen

Ex. på 'partnerskaber'

- “aktivering af kommunalt ansatte for at nedsætte sygefraværet”
- “en sommerferieskydning for skoleelever i ungdomsklub”
- “vedligeholdelse af markeringsbøjer til afmærkning af dykkerområde i Lillebælt”
- “tilbyde stolemotion for ældre i lokalområdet”
- “undervisning af skolebørn i svømning i skolernes sommerferie”
- “aktivering af etniske kvinder i matchgruppe 4 og 5”
- “diabetes oplysningsprojekt i samarbejde med en fagforening”
- “få ældre enlige småt spisende til at spise mere mad”
- “kunstskole for udviklingshæmmede”
- “selvhjælpsgruppeforløb i angst, stress og depression”
- ”samarbejde om varmetuer”
- “solkampagne én gang årligt med besøg på alle dagsinstitutioner i kommunen”

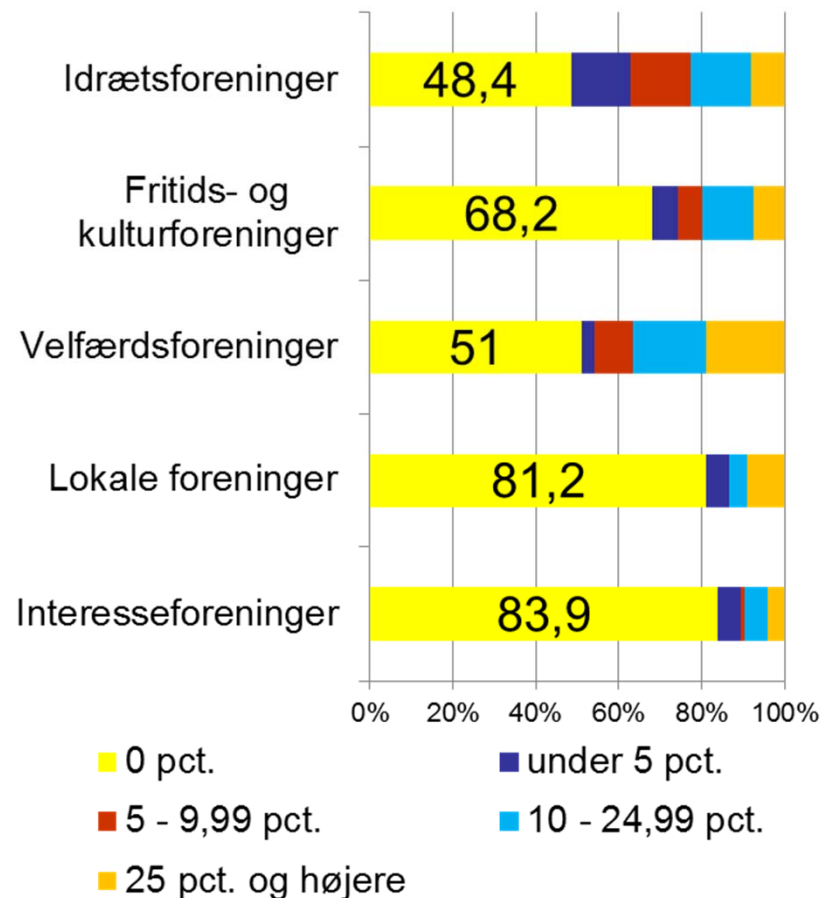
Hvordan samarbejde?

Forskellige samspilsformer

1. Uafhængig – ingen offentlig støtte

Andel af foreningers indtægter fra det offentlige

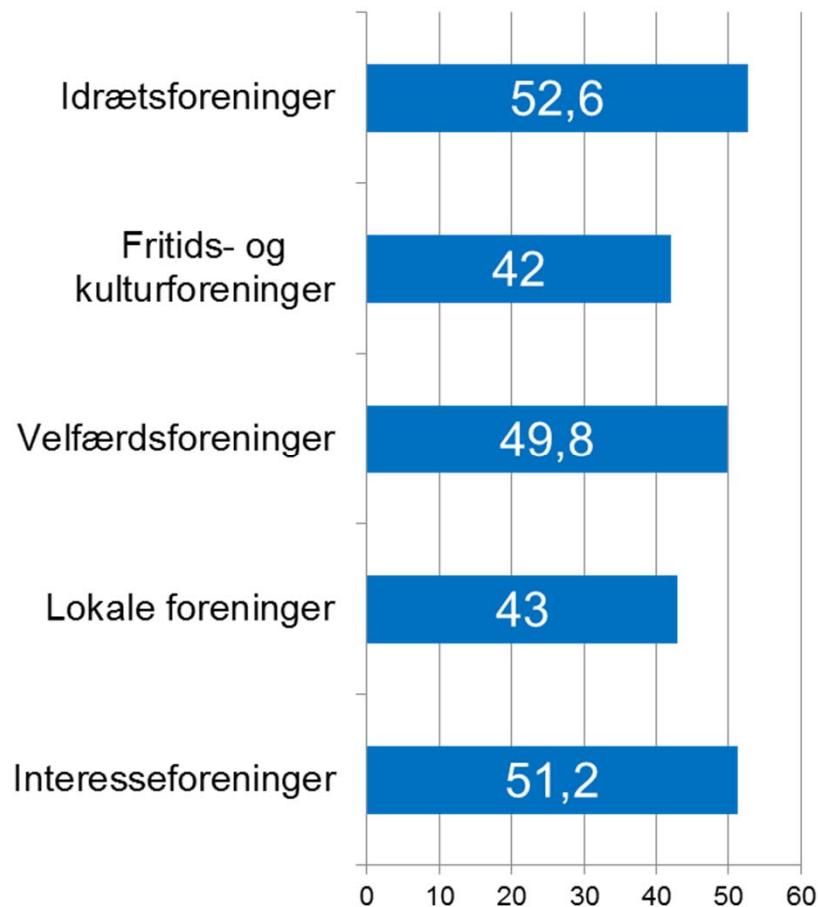
- Modtager ingen offentlig støtte
- Mange benytter dog kommunale lokaler til aktiviteter, møder og arrangementer
- Især grundejerforeninger, hobbyforeninger og interesseforeninger (politiske, faglige, branche mv.)

2. Økonomisk støtte uden offentlig indblanding

- Benytter kommunale lokaler eller faciliteter
- Modtager kommunal støtte efter bestemte regler
- Ingen eller lille kommunal styring af, hvordan den kommunale støtte skal bruges
- Som regel reguleret af lovgivning
 - Folkeoplysningslov og Serviceloven
- Især idræts-, fritids- og kulturforeninger samt sociale foreninger

3. Samarbejde / partnerskab mellem foreninger og kommunale institutioner

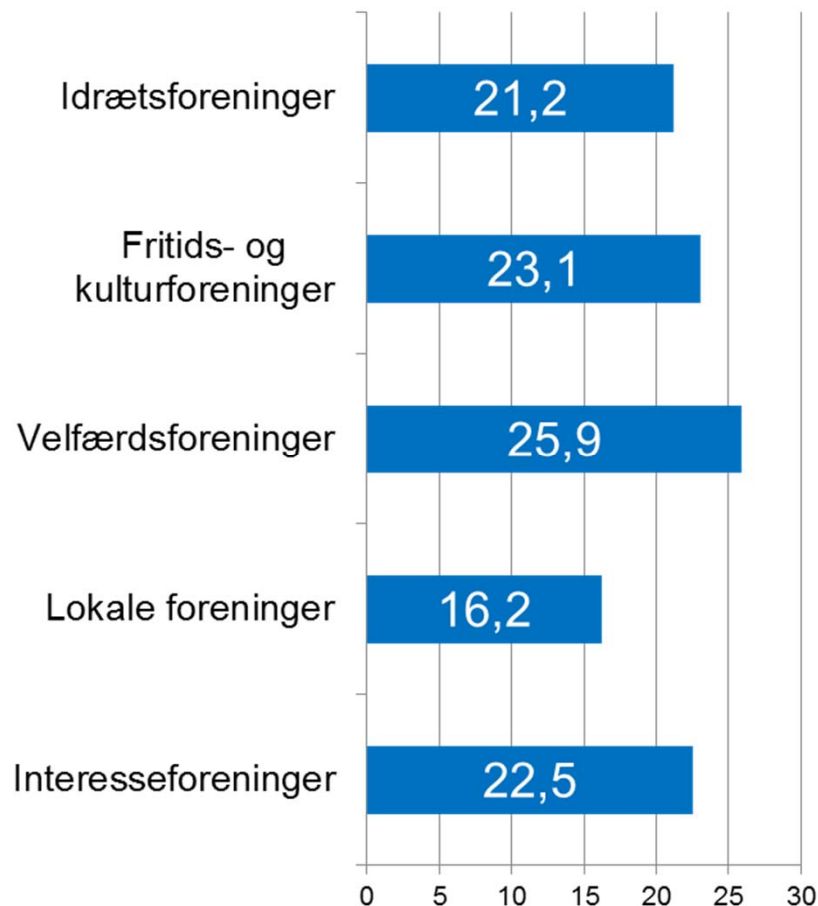
Andel af foreninger som har samarbejde med kommunen

- Forskellige former for samarbejde, fx
 - Dele faciliteter og udstyr
 - Deltage i 'projekt' (fx målrettet udsatte grupper)
 - Deltage i udvalg, nævn mv.
- Især idrætsforeninger, velfærdsforeninger og interesseforeninger

4. Foreninger og selvejende institutioner som har en driftsaftale med kommunen

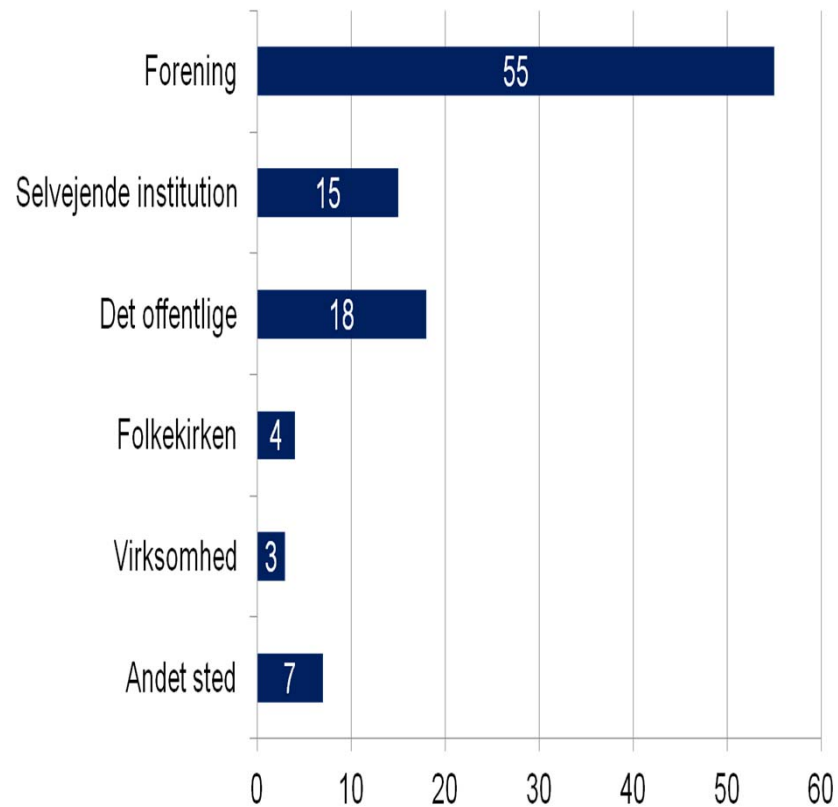
Andel af foreninger

- Formaliseret aftale med specifikke krav til ydelse, økonomisk støtte mv.
- Som regel på områder, som kommunen har et ansvar for
 - Frie skoler
 - Selvejende børnehaver, plejehjem mv.
 - Kommunale projekter
- Især idrætsforeninger, velfærdsforeninger og interesseforeninger

5. Kommunale institutioner som selv rekrutterer og benytter frivillige

Hvor udfører de frivillige deres frivillige indsats?

- Især bestyrelsesarbejde i offentlige institutioner
- Men også fx
 - besøgsvenner på plejecentre,
 - lektiehjælpere i skolen

Begyndende skifte
i samspillet:

Tre former for 'leg'

1. 'Parallel leg'

Foreningerne organiserer en række aktiviteter, som medlemmerne interesserer sig for.

Foreningernes force er, at tilbuddene som regel er billigere og mindre påtrængende end offentlige evidens-baserede tilbud ('vi ved, hvad der er godt for dig').

Der er klar opdeling mellem den offentlige og den frivillige sektor. Hver sektor gør sit – parallelt uden meget samspil.

2. 'Rolleleg'

De foreninger, der har interesse for det, byder sig til og indgår aftaler med kommunen eller kommunale institutioner

- om aktiviteter for grupper, som det offentlige etablerer særlige programmer for.
- om aktiviteter i kommunale skoler, børnehaver mv..

Foreningerne vil i højere grad være integreret i løsningen af offentligt definerede velfærdsopgaver.

Man samarbejder men har hver sin rolle

3. 'Organiseret leg'

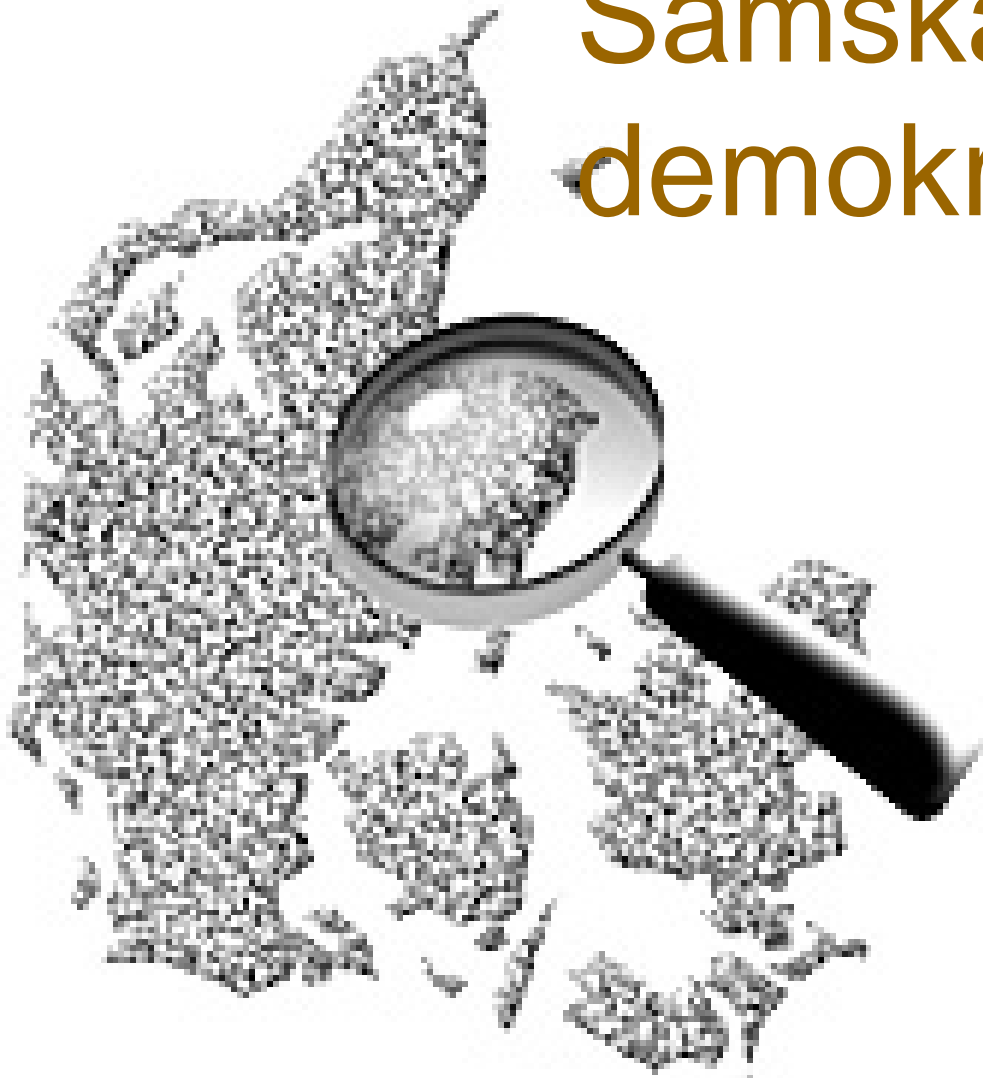
Her er det kommunen, der 'organiserer' legen.

Støtten gives til foreninger, der fremmer politiske målsætninger og den kommunale opgaveløsning.

Kommunen vil stille krav til både aktiviteter, der skal være evidens-baseret, og at medarbejderne skal være uddannet.

Til gengæld vil foreningen også tage sig betalt for denne opgave. Noget for noget.

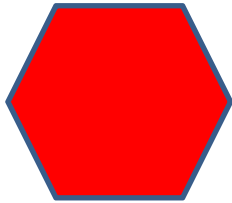
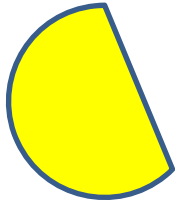
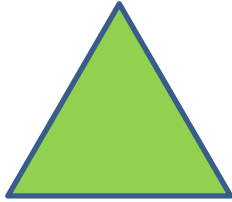
To samspilsmodeller: Samskabelse eller demokratisk selvstyre?

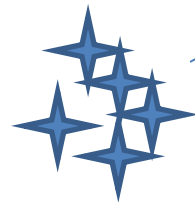
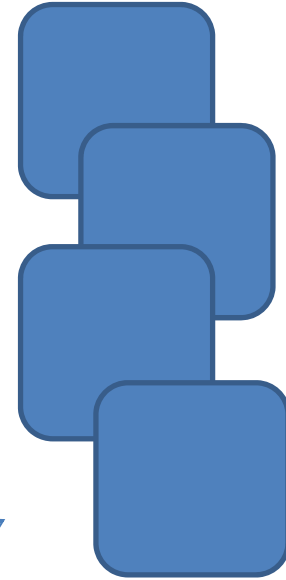
Samskabelse og partnerskab

Netværksbaseret samarbejde mellem forskellige offentlige og private aktører, der er forbundet af en gensidig afhængighed, og derfor arbejder sammen om en opgave.

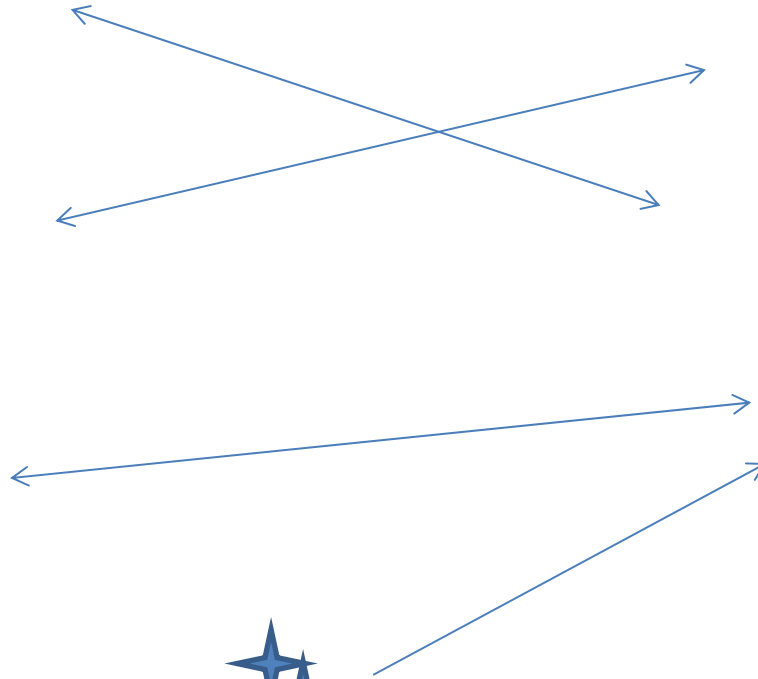
Foreninger

Kommunale institutioner

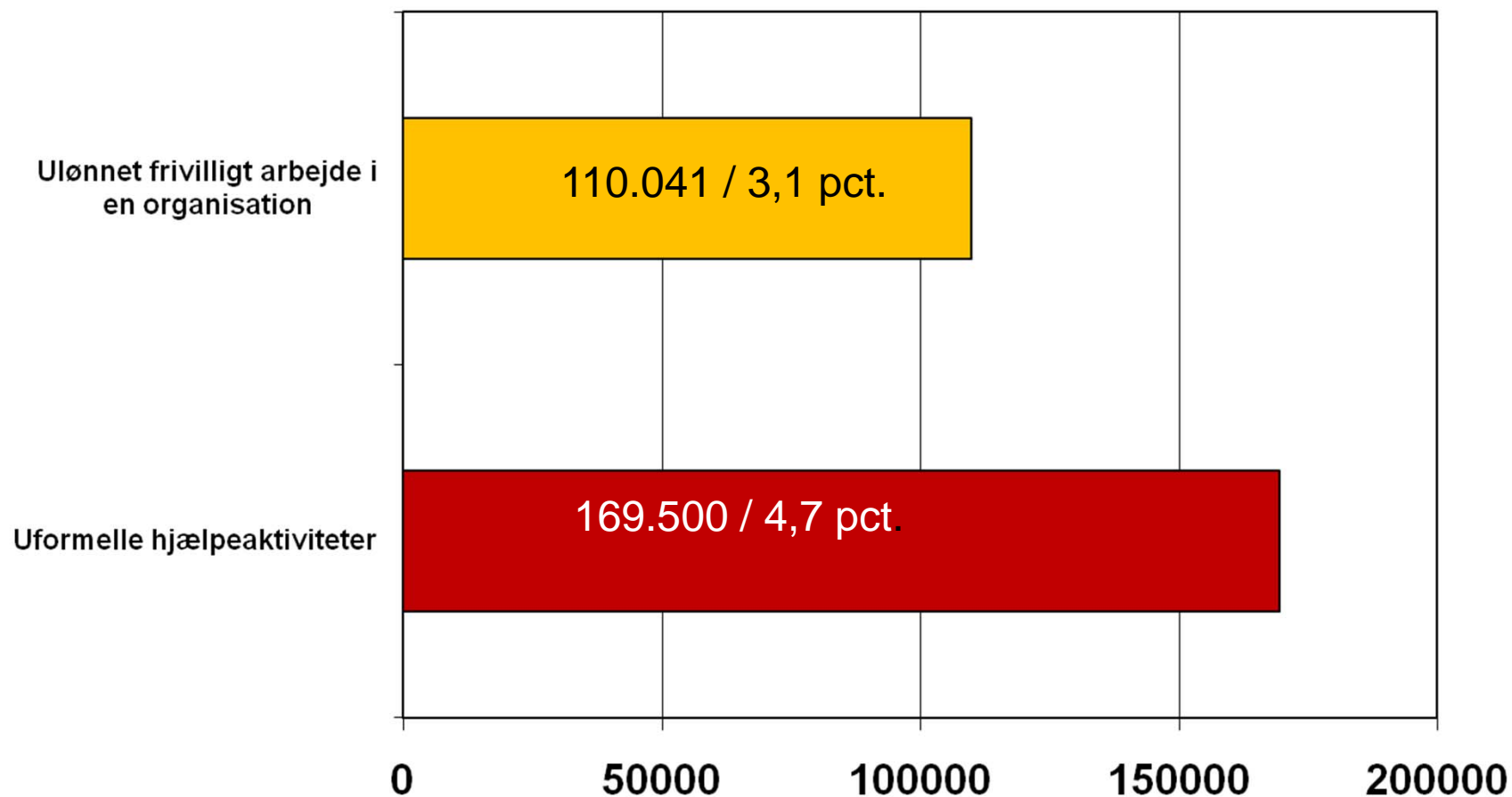
Borgere

Hvad taler for denne model?

- Knap halvdelen af foreningerne har en eller anden form for samarbejde med en kommunal institution eller forvaltning
- Umiddelbart er der et stort potentiale for, at foreningerne i højere grad end hidtil kan bidrage til udviklingen af velfærdssamfundet ved et tættere samarbejde sektor.
- Omfatter en stor mangfoldighed af foreninger, hvoraf mange beskæftiger sig med aktiviteter og målgrupper, som kommunerne også beskæftiger sig med.
- Traditionelt har der altid været harmoniske relationer mellem den frivillige og offentlige sektor i Danmark.
- Giver større ejerskab og fællesskabsfølelse, når borgerne bliver en del af løsningen
- Giver foreningerne en ny berettigelse.

‘Det frivillige Danmark har store ressourcer. Dem skal vi bruge mere målrettet og offensivt’ (VK-regeringen)???

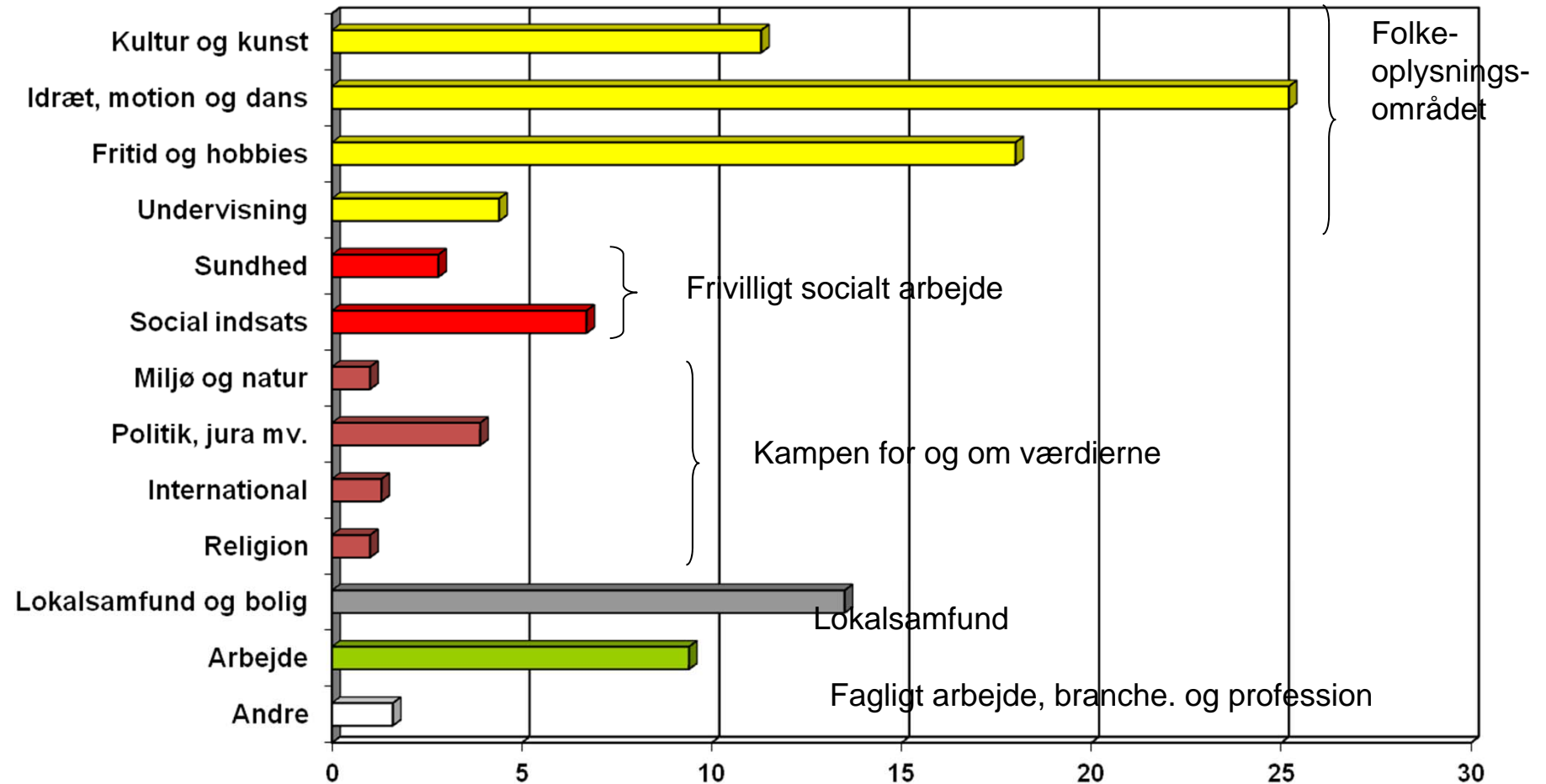

Det frivillige arbejdes omfang i Danmark
(omregnet til 'fuldtidsansatte' / pct. af erhvervsaktive i 2004)

Hvad taler imod?

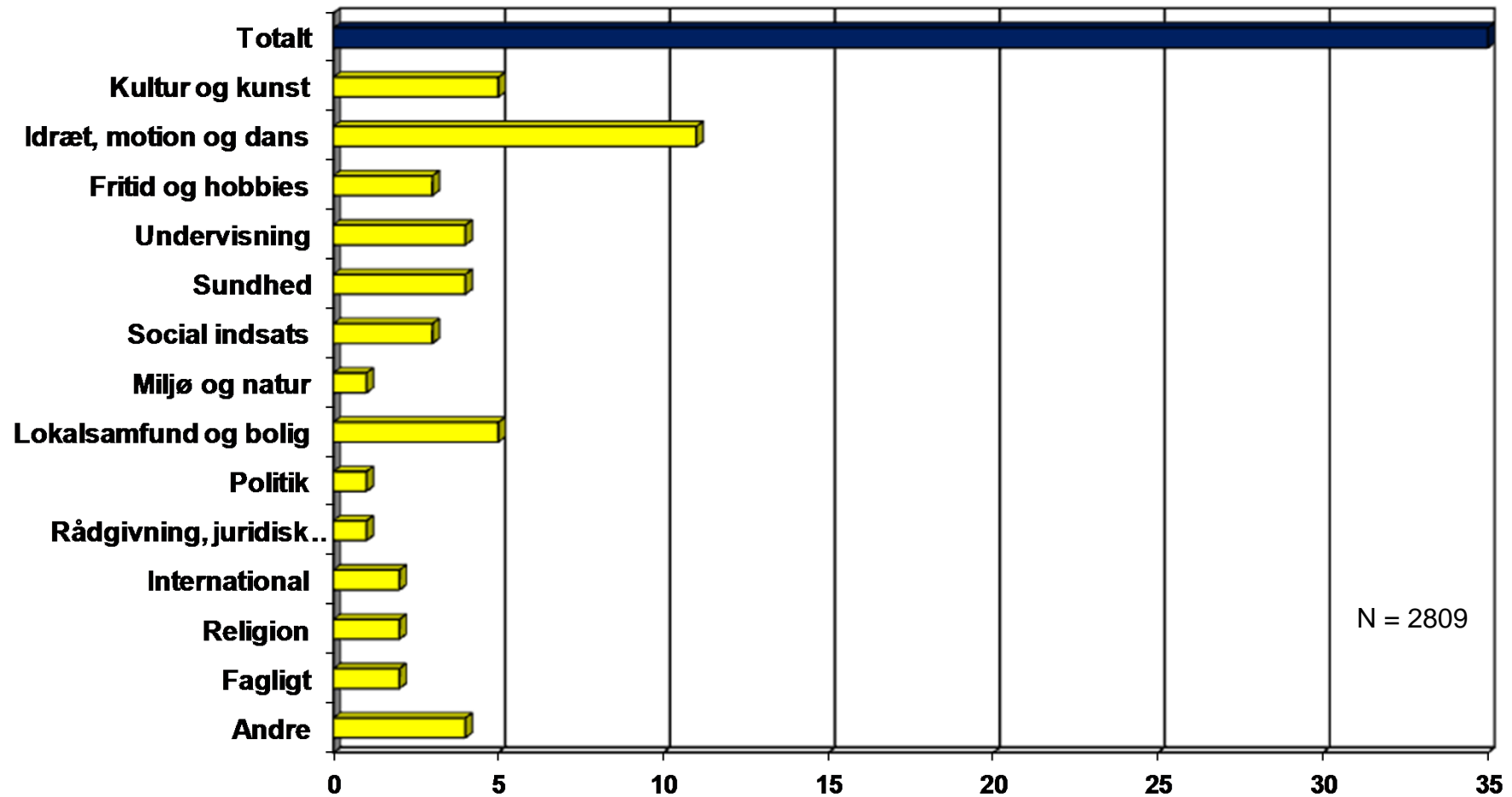
- Det er især inden for velfærdsstatens kerneområder, at den offentlige sektor gerne vil inddrage foreninger og frivillige i løsningen af forskellige opgaver,
 - men det er forholdsvis få foreninger, som er optaget af disse områder.
- Det store flertal af foreninger ønsker ikke at være et “frivilligt hjul” i den kommunale sektor
- Foreningerne er først og fremmest medlemsorienterede, dvs. optaget af egne medlemmer og de aktiviteter, de interesserer sig for.
- Forestillingen om partnerskab og samproduktion lægger mere vægt på foreningernes “output” end på deres “input”

Foreningerne på Fyn, Langeland og Ærø (2010)

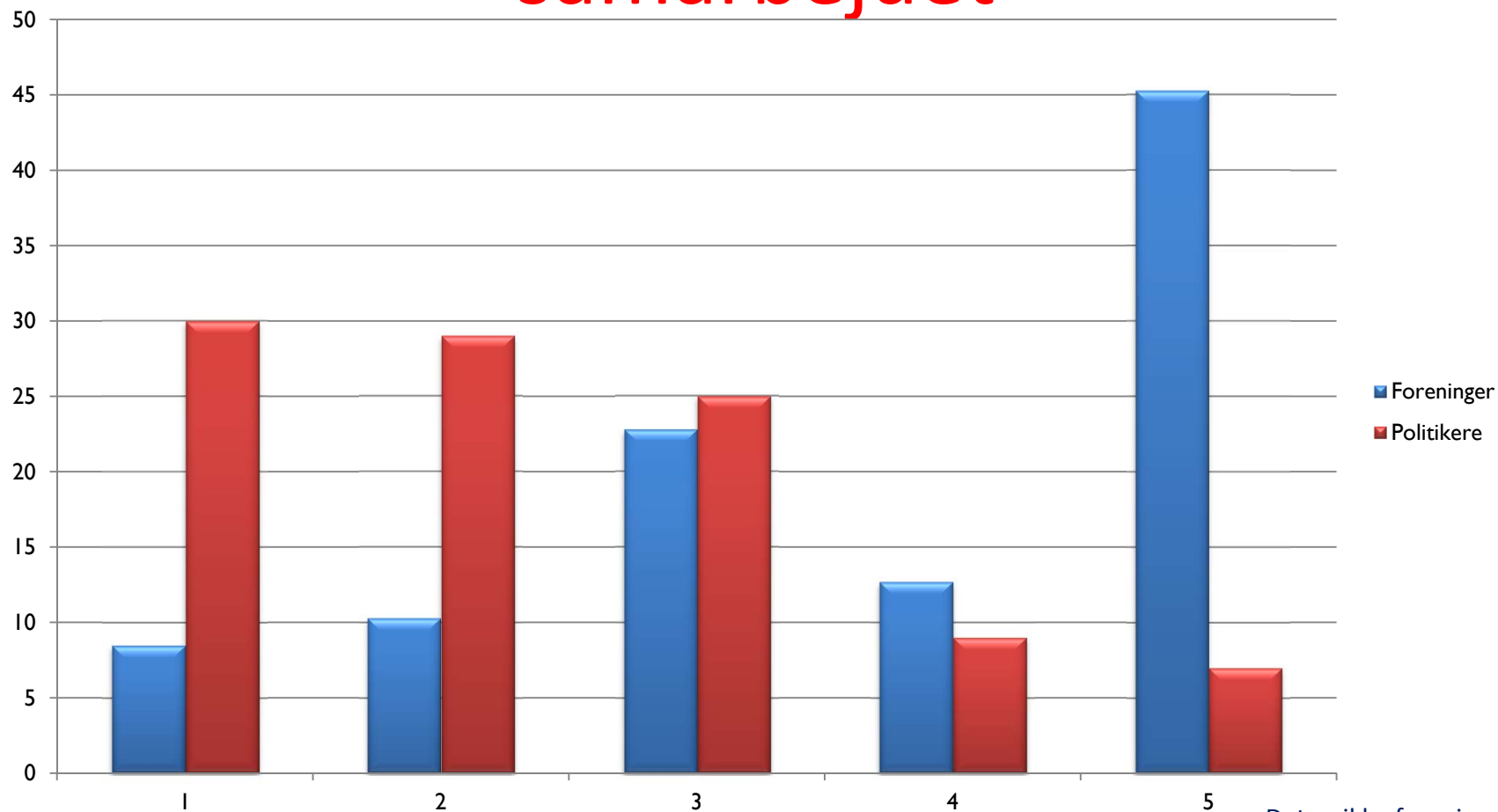
Pct.

Andel af den danske befolkning (voksne), som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (2012)

Pct.

Men meget forskellige forventninger til samarbejdet

Det er naturligt at foreningerne deltager aktivt i løsningen af kommunale opgaver

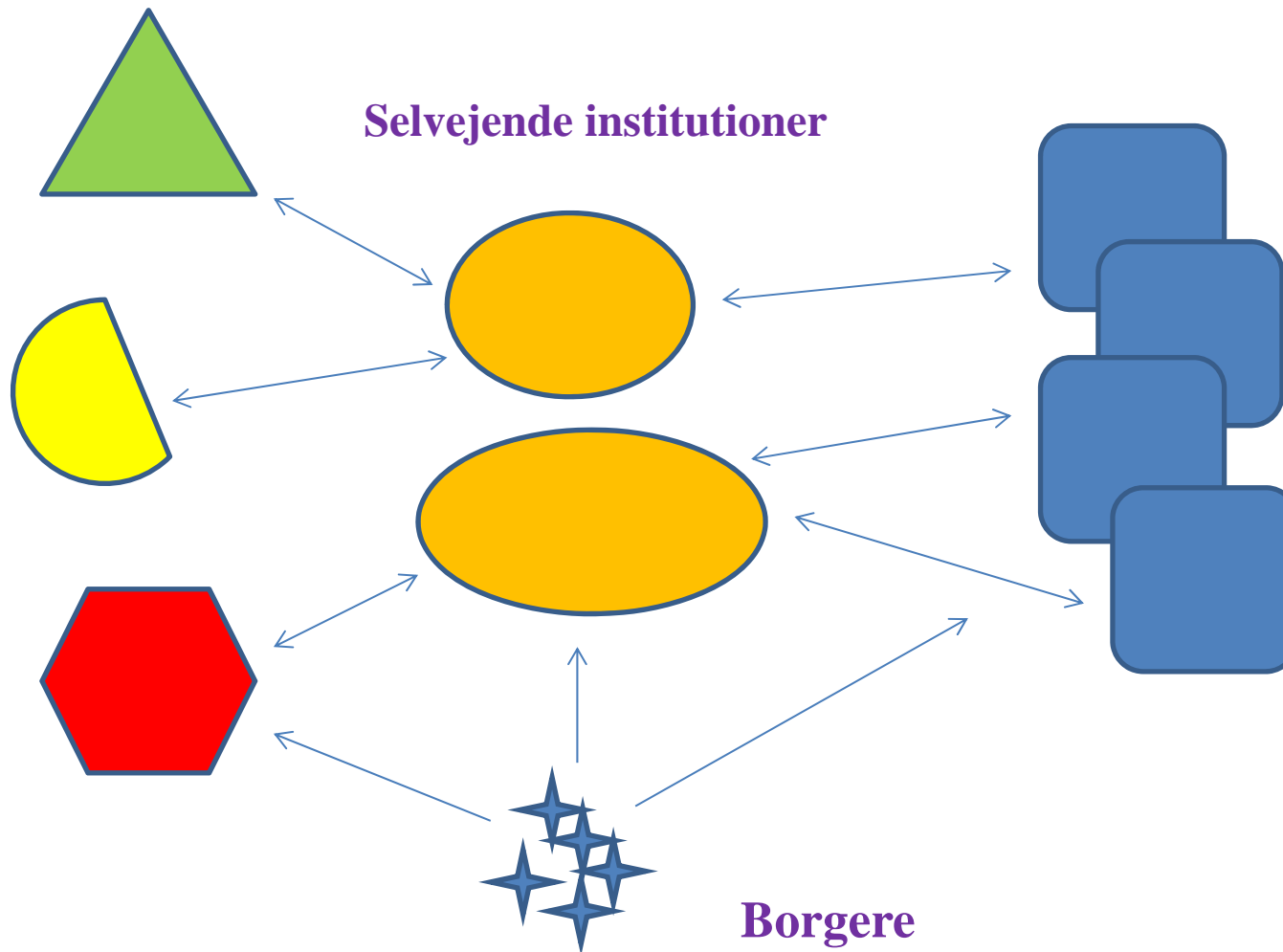
Det er ikke foreningens opgave at bidrage til løsningen af kommunale opgaver

Den alternative model: Demokratisk selvstyre

- Mangeårig tradition for “demokratisk selvstyre” i Danmark:
 - Folkeoplysningsloven
 - Frie skoler, efterskoler, højskoler
 - Selvejende idrætsfaciliteter og kulturfaciliteter
 - Selvejende børnehaver, plejehjem mv.
- Har et større bidrag af frivilligt arbejde end de offentlige institutioner har.
- Engagerer i højere grad borgerne end de offentlige institutioner gør.
- Tilgodeser i højere grad en forskellighed i befolkningen.

Foreninger

Kommunale institutioner

Folkestyre=Demokratisk selvstyre

- Demokratisk organisering af fælles interesser og opgaver, som løses bedre i fællesskab end hver for sig
- Aktiviteter eller opgaver, der varetages i selvstyrende frivillige grupper og foreninger
- Tilgodeser forskellighed og fremmer mangfoldighed

Samskabelse

- ‘Velfærden rykker, når vi tør udforske, hvad vi sammen kan skabe ved at kombinere vores forskellige ressourcer’ (Frivilligrådet)
- Frivilligheden opfattes som en ressource (kvantitativt og kvalitativt)
- Den offentlige interesse går ud på at inddrage frivillige i løsningen af offentlige opgaver
- Idealet er samarbejde og konsensus

Demokratisk selvstyre

- Fælles opgaver og velfærd varetages af demokratiske sammenslutninger med eller uden støtte fra det offentlige (Hirst 1994)
- Frivilligt arbejde er en måde at bidrage til ‘selvstyret’
- Den offentlige interesse går ud på at støtte en demokratisk organisering af interesser
- Idealet er selvstyre, mangfoldighed og ‘kamp’ for værdier og interesser